

PLANTELE ÎN VIAȚA LOCUITORILOR ZONEI BECHET — DOLJ

ADRIAN NĂSTASE

Lucrarea de față încearcă să reliefeze importanța plantelor în viața materială (așezări, ocupații, meșteșuguri, hrană, tămăduirea unor boli) și spirituală a locuitorilor din comunele Dăbuleni, Călărași, Bechet, Ostroveni și Sadova din județul Dolj. Deoarece s-a scris foarte puțin despre această parte a țării, timp de peste două decenii a fost cules, de la bătrînii satelor, un bogat material botanic și informații despre semnificația denumirilor și întrebuințării plantelor, cu sprijinul inginerului agronom Dumitru Arambașu și a profesorului Gheorghe Boaghe.

Teritoriul cercetat este situat în sud-estul județului Dolj, la interferența zonelor etnografice Dolj și Cîmpia Romanaiilor.

Clima zonei este continentală, cu temperaturi medii anuale de 11°C, dar cu contraste mari între temperaturile lunilor de iarnă și de vară. Cantitățile de precipitații sînt în medie de 500 mm pe an, iar vînturile predominante sînt Crivățul și Austrul.

În nordul localităților Dăbuleni, Călărași, Bechet și la răsărit de Ostroveni, Lișteava, Piscul Sadovei, Sadova și Damian se întindeau, pînă nu de mult, dune de nisip, care, prin lucrările hidroameliorative, au devenit fertile terenuri agricole.

Vegetația de pe aceste terase ale Dunării era săracă, specifică nisipurilor zburătoare din stînga Jiului, spre deosebire de vegetația din luncă, abundentă, chiar luxuriantă.

Datorită acestor condiții naturale, cărora li se adaugă binefăcătoarea apă a bătrînului Danubiu și a mult cîntatului Jieț (pe vechea albie a Jiului) așezările sînt mari, de tip adunat, cu funcții agricole (Dăbuleni, Călărași, Ostroveni) sau mixte (agroindustriale — Bechet și agromeșteșugărești — Sadova).

Forma satelor este alungită, cu structură ordonată și textură reglată. Mai mult, planul Bechetului Nou este perfect geometric, cu ulițe largi intersectate perpendicular. În localitățile amintite se observă unele transformări pe linia urbanizării (Bechet, Sadova, Dăbuleni) — blocuri de locuințe, edificii social-culturale, fabrici.

În vremurile străvechi, în Cîmpia Olteniei, predominau bordeiul de pămînt și coliba la suprafață. Pentru construirea acestora și mai tîrziu a celorlalte adăposturi, un rol important l-a avut lemnul din secularele păduri de stejar (*Quercus pedunculiflora* și sp.) de la Dăbuleni, Bechet și Sadova, din care n-au mai rămas decît trei falnici arbori la Dăbuleni. Pentru construcții se mai folosea lemnul de plop (*Populus sp.*) și salcie

(*Salix* sp.), iar la sfârșitul secolului trecut, lemnul de salcîm (*Robinia pseudacacia*) plantat aici pe circa 10 000 ha, în masiv, pentru oprirea vînturilor.

Lemnul brut, cioplit sau tăiat în scînduri, folosea la înălțarea pereților și acoperișurilor, iar mai târziu, ca urmare a restrîngerii pădurilor, doar la îngrădiri de ruiele umplute cu pămînt. În vremurile mai apropiate, pentru construcții se foloseau „turte” din pămînt și paie, chirpici din lut cu paie sau pleavă.

Pînă mai ieri, casele și dependințele erau acoperite cu trestie (*Phragmites australis*), papură (*Thypha latifolia*) și cu paie de secară (*Secale cereale*) sau grîu (*Triticum aestivum*).

Și în interiorul caselor țărănești lemnul a fost și mai este prezent. La vatră (încăperea întîlnită tot mai puțin în zonă), corlata era din lemn. La fel unele obiecte de uz gospodăresc : masa și scaunele cu trei picioare (salcie sau plop), blidele, lingurile, solnițele și dulapurile de vase, pivele pentru sare și lăzile de mălai etc.

La camera de zi (odaia bună) întîlnim patul din lemn de salcie și mobilierul adecvat : lăzi de zestre (stejar), masa și scaunele, cuierul etc.

Obiectele textile de port (ii, costume), de podoabă și de casă (ștergare, albituri de pat, fețe de masă și de pernă, perdele, covoare, așternuturi ș.a.), erau țesute din in (*Linum usitatissimum*), cîneapă (*Cannabis sativa*), bumbac (*Gossypium herbaceum*) și borangic.

În fața curții, pentru uz comun, se găseau fîntînile cu cumpănă și ciuturi din lemn de stejar. O fîntînă dintr-un „burlan” de tufan scobit a fost descoperită în 1974 în nordul Bechetului. Ea fusese „slobozită” de Stoian Ogrineanu la 1888 și folosită pînă după primul război mondial. Astăzi această fîntînă „înalță” de 2,5 m (inițial avusese circa 5 m) și cu diametrul de 1,2 m se află la punctul muzeistic din Bechet.

Întreaga gospodărie era împrejmuită cu gard din trestie, iar mai târziu din scînduri de salcie și plop.

Ocupațiile locuitorilor din zona Bechet erau și sînt diverse, predominînd agricultura, care asigură necesarul de hrană și surplusul de produse pentru schimburile comerciale. Aici se cultivau : grîul, secara, pepenji (*Citrullus lanatus*) orzul (*Hordeum vulgare*), meiul (*Panicum miliaceum*), fasoita (*Phaseolus vulgaris*), cînepa și inul, apoi, porumbul (*Zea mays*), floarea soarelui (*Helianthus annuus*), sfecla de zahăr (*Beta vulgaris* var. *altissima*), tutunul (*Nicotina tabacum*), cartoful (*Solanum tuberosum*), sorgul (*Sorghum bicolor*), ricinul (*Ricinus communis*), soia (*Glycine max*) și arahidele (*Arachis hypogaea*).

Pentru pregătirea terenului, semănat, întreținerea culturilor, recoltarea și păstrarea produselor, multe din obiectele și unelte folosite erau confecționate din lemn. Plugul avea grindeiul și coarnele din lemn de păr (*Pyrus communis*), dud (*Morus alba* și *M. nigra*) sau salcîm. Asemănătoare erau rarița și prășitoarea. Grapa era din „mărăcini” — păducel — (*Crataegus monogyna*) sau crengi de dud. Porumbul era semănat cu parul de plop sau cu călcîiul.

La recoltatul grîului erau folosite secera ou minier de lemn de salcie, coasa cu „copăria” de fag (*Fagus sylvatica*), jugastrul (*Acer campestre*) sau salcîm și „piciorul” de dud. Grebla era din lemn de fag cu coada de

alun (*Corylus avellana*). În prezent, pentru transportul baloților, în urma preselor sînt folosite sînii cu tălpi de dud sau salcîm.

Pomicultura era puțin practică în zonă, datorită gerurilor din iarnă și căldurilor (ce „coc oul în nisip“) de vară, care distrugau sistemul radicular al plantelor. Ici, colo, prin curți, erau cîte un măr (*Mallus domestica*) sau păr, cireș (*Prunus avium*) sau vișin (*Prunus cerasus*), zarzăr (*Prunus armeniaca*) sau coroduş (*Prunus cerasifera*), mai mulți gutui (*Cydonia oblonga*) sau cîte un nuc (*Juglans regia*), la vie. Dacă ieri, „poamele“ erau procurate de la „mocanii“ din Vilcea, pe un ciur de mălai sau o baniță de „boabe“ (grîu sau porumb), azi livezile întinse de piersici (*Prunus persica*) și măr de la Dăbuleni, Călărași și Sadova dau producții demne de învidiat.

În zonă, arborii îndrăgiți al localnicilor a fost dudul, pentru umbră, cînd sătenii erau la sapă în cîmp, pentru frunza ce hrănea viernii de mătase, pentru butoaiele în care țuca devenea galbenă ca lămiia și pentru dulele ce se mînceau dimineața „pe inima goală“.

Viticultura a fost și este o îndeletnicire mult practică de locuitorii de aici. Pînă nu de mult, în pădurile din luncă, vița de vie (*Vitis vinifera*) creștea sălbatic. Cu timpul s-a răspîndit soiul „1001“, iar prin selecție s-au obținut soiurile autohtone: roșioară, zaibăr, berbecel, săină și corb. Butașii viței de vie erau „îngropați“ cu „sădilica“, apoi cu casmaua.

Cosoarele pentru tăiatul viei și culesul strugurilor aveau minierul din lemn de salcie. Strugurii erau culeși în coșuri de nuiele de răchită și transportați cu carul. Pentru zdrobitul strugurilor se foloseau zdrobitorul din lemn de dud, linul de stejar, salcîm sau dud, iar vinul se păstra în butoaie de stejar, dud și salcîm. La vie, pentru pază, se făceau cătune și foisoare din stuf.

O altă ocupație a oamenilor de pe aceste meleaguri a fost creșterea animalelor. Oile (*turcană și țigaie*), vitele (*Sura de stepă*), bivoli (pînă la sfîrșitul secolului al XIX-lea), caprele (după al doilea război mondial), porcii și păsările de tot felul se hrăneau cu plante, în general din flora spontană: pălămidă (*Cirsium arvense*), susai (*Sonchus arvensis*), lobodă (*Atriplex* sp.), știr (*Amaranthus* sp.) ovăscior (*Avena fatua*), grîneată (*Hordeum murinum*), pătlagină (*Plantago* sp.), măciuchită (*Heleochoa alopecuroides*), bușleag (*Pycnus flavescent*), pir (*Agropyron repens*), talpa gîștei (*Cynodon dactylon*) și cu plante cultivate: porumb, secară, grîu, floarea soarelui, orz, rapiță (*Sinapis arvensis*), lucernă (*Medicago sativa*), trifoi (*Trifolium* sp.), sfeclă de zahăr și legume.

Pentru prelucrarea laptelui se foloseau: putineiu, boata, ciubărul, meșteșugite din lemn de „brad“ de mocanii olteni.

Ca ocupație secundară, albinăritul a fost și este practicat îndeosebi de locuitorii Sadovei, care se pot mîndri cu producțiile de miere obținute. Înainte vreme stupăritul era arhaic, în știubee din tufani, ploi și sălcii putrezite, sau în coșnițe (ulee) din nuiele și papură; astăzi se folosesc stupi sistematici din lemn de brad (*Abies alba*) sau molid (*Picea abies*). Stupăritul a fost favorizat după 1870 și de pădurile de salcîm ce ocupau suprafețe întinse între Sadova, Piscul Sadovei, Bechet, Dăbuleni și Măgura Doina.

Creșterea viermilor de mătase se practica mai ales de locuitorii din Dăbuleni, care erau vestiți în producțiile obținute. Azi, locul duzilor răzeți a fost luat de duzii furajeri, plantați în masiv și care asigură, împreună cu frunza de ricin, hrana pentru două generații de viermi de mătase, care sînt crescuți în toate localitățile din zonă.

O îndeletnicire mult „gustată“ de bechețeni dar și de dăbuleni, călărășeni, ostroveni și chiar sadoveni era pescuitul pe Dunăre, în Jiu și Jieț, în fosta baltă a Potelului sau în bălțile rămase după inundațiile din primăvară. Se foloseau unelte de pescuit din nuiiele (coșuri simple astupate cu șomoiagi din paie, coșuri oarbe, virșe, țăpoaice), iar la retragerea apelor se „plantau“ gardurile (cotete) din trestie sau lănteți din plop. Pentru prînsul somnului se foloseau „cloncul“ din lemn de saloie, cu care se „bătea“ apa. Unelele de pescuit împletite din fir de cînepă, în sau bumbac (jigajnia, virșa, setca, năvodul, cîrstașul, năpasta, minciogul) au fost înlocuite ulterior cu cele împletite din fire sintetice. La „bătaia“ peștelui se foloseau ostiile înfipite cu îndeminare în spatele celor mai mari exemplare.

Vînătoarea a fost și ea practică, atît pentru procurarea hranei, cît și pentru blănuri. La început erau folosite bîtele, arcurile cu săgeți, apoi, pentru prinderea mamiferelor erau folosiți țărushi din lemn cu laț din sîrmă, sau capcanele (groplile) acoperite cu crengi și frunzar.

Ocupațiile casnice erau și sînt multiple, de la cele destinate satisfacerii cerințelor vitale (alimentație, vestimentație) la cele spirituale.

Pentru prepararea hranei se foloseau : țestul din lut amestecat cu pleavă de grîu, lipit cu balebă de cal, încins cu paie, coceni etc. ; crăcane din lemn, de care se atîrnau oalele din lut pentru fiert ; cîrpătorele ș.a.

La cîmp, apa se bea cu trochițe (*Lagenaria siceraria*) din polovece și donițe, iar acasă cu linguroaie de lemn, din găleți. La Bechet s-au găsit și troci împletite cu nuiiele de răchită.

Pe lîngă plantele cultivate, care prelucrate formau hrana de bază a populației, erau și mai sînt consumate ca „trufandale“ o serie de plante spontane. Primăvara, cînd organismul are nevoie de multe vitamine, locuitorii din sud-estul Doljului consumă cu poftă ciorbele de urzici, pînă la Florii se mîncă urzicile de pădure (*Urtica dioica*), apoi acestea „se mărîtă“ și sînt căutate „greceștile“ (*Urtica urens*). Tot la ciorbe se foloseau grașița (*Portulaca oleracea*), știrul, loboda, dragaveiul (*Rumex crispus*), rochița păsăricii (*Convolvulus arvensis*). Gustoase sînt și salatele de păpădie (*Taraxacum officinale*), măcriș (*Rumex acetosa*) și unișor (*Ranunculus ficaria*). Pentru „înăcristul“ ciorbelor și salatelor se foloseau agurida și corcodușele.

Din bureții de salcîm (*Tricholoma georgii*) și ciupercile de cîmp (*Psaliota campestris*) se preparau gustoasele ciulamale.

La săpatul „de-al doilea“ al viei se consumau lăstarii cu sare și mă-măligă rce. Copiii erau mari amatori ai purului (*Allium rotundum*), năstureilor (*Malva neglecta*), morcovilor porcești (*Helianthus tuberosus*), măceșelor (*Rosa canina*) fructelor de păducel și coacăz (*Ribes uva-crispa*).

Meșesugurile populare erau torsul și țesutul, prelucrarea papurei și a lemnului. După „topire“, inul și cînepa erau melitate și dărăcite, apoi fuioarele se prindeau în furcile simple sau frumos ornamentate și erau

toarse cu fusele din salcie și plop, apoi răsucite cu răsucelnița. Sculele se făceau cu rășchitoarele, iar țevile (din trestie) se „umpleau” cu ață cu ajutorul vîrtelnițelor.

Pînza pentru ii, cămăși, velințe, covoare, fețe de pernă, ștergare, era țesută în războaie din lemn de dud, stejar și salcîm.

Torsul firului, țesutul și vopsitul erau făcute în totalitate în gospodăria țărănească. Femeile, cu priceperea lor, sînguincioase, fetele pînă la mărițiș, în zilele de lucru, la vatră sau sub cerul liber, preparau din coajă de răchită și anin (*Alnus glutinosa*) din pădurile și zăvoaiele luncilor, din „coji” de zarzăr, „foi” de ceapă (*Allium cepa*) și frunze de gutui, din plante de izma broaștei (*Mentha aquatica*), din flori de liliac și alte „amestecături”, cu zeamă de varză și piatră acră, culori de o rară frumusețe. Pentru colorarea țesăturilor se foloseau : mentă, anin și urzică pentru culoarea neagră ; „coji” de zarzăr și nuc pentru maron ; „vine” de salcie pentru vișiniu închis : coajă de vișin și dud pentru vernil ; rădăcină de păducel pentru albastru închis ; nalbă pentru culoarea săină (gri-deschis) ; foi de ceapă pentru galben și crem ; plumuna (*Nymphaea alba*) pentru albastru ; crin (*Iris germanica*), pentru albastru violet ; sunătoare (*Hypericum perforatum*) pentru sablu.

Un alt meșteșug, cu care sadovenii se mai pot mîndri, este prelucrarea papurei. Aceasta se răsucea cu cioaca (sucala), apoi, în război, se împleteau coșuri pentru rufe și pentru transport, ștergare, papornițe, rogojini etc. Tot sadovenii erau renumiți în confecționarea „coteațelor” (ostrețe) din trestie pentru tavanele locuințelor.

În vremea din urmă, bechetenii și ostrovenii au început să se „specializeze” în împletitul coșurilor și al altor obiecte din nuiele, mult solicitate la export.

Prelucrarea lemnului se făcea de către dogari, timplari, lingurari, dulgheri etc. Pînă pe la 1930 lemnele de foc sau scînduri erau tăiate cu joagărele manuale. Apoi, au apărut în toate localitățile amintite circularele, iar în prezent sînt banziguri în C.A.P. și cooperativele meșteșugărești.

Dogari și dulgheri renumiți erau la Sadova. Putinele și butoaiele din dud, stejar și salcîm, tocurile de uși și ferestre erau transportate în căruțele cu coviltir din papură sau trestie spre localitățile unde se comercializau.

Mici ateliere meșteșugărești de cismărie și croitorie se aflau în Bechet. Aici se confecționau saboți din lemn, opinci, bocanci, cisme și chiar pantofi. Unii meseriași împleteau hamuri și frînghii de cinepă folosite la transport.

Pînă la apariția „industriei țărănești” cerealele erau transformate în uroaie cu ajutorul rîșnițelor din piatră, cu suportul și minerul din lemn. Apoi, făina și mălaiul „curgeau” din coșul morilor de apă, cu roata din lemn, de la Bechet, Ostroveni și Sadova, iar spre anii noștri, de la morile cu piatră (Bechet) și valțuri, (Lișteava, Dăbuleni și Călărași).

Aflîndu-se pe malul bătrînului fluviu, față în față cu vechea cetate Rahova (azi orașul Oreahovo) din Bulgaria, Bechetul a fost și un renumit port. În antichitate, pe aici se aduceau amforele cu ulei de măsline din Grecia, iar în evul mediu se făcea negoț cu sarea adusă de la Ocnele

Mari, pe „Drumul Sării“, cu carêile trase de cite șase perechi de boi. Mai târziu, în schela de aici se încărcău cu cereale șeicile turcești (din lemn) ce luau drumul Constantinopolului. Pe la începutul secolului al XX-lea „orășelul“ era în plină dezvoltare. Negustorii s-a înmulțit. Prăvăliile au „invadat“ Bechetul Vechi, apoi pe cel Nou. În port se încărcău și descărcău grîne, lemne și alte produse.

În tirgurile-obor de la Bechet (sîmbăta), Dăbuleni și Sadova (duminea), se vindeau și cumpărau de toate : cereale (măsurate de banița), fructe, obiecte de uz casnic și podoabe, țesături pentru îmbrăcăminte și casă. Pentru transport se foloseau cobilița din lemn de plop sau salcie, roaba, carul și căruța, iar iarna sania.

Plantele erau și mai sînt prezente și în tămăduirea bolilor sau alinarea unor dureri.

Ca „doctor“ se folosesc pe lingă principalele plante medicinale : mușetelul (*Matricaria chamomilla*), teiul (*Tilia sp.*), sunătoarea, pătlagina, și : ceai de rug (*Rubus caesius*), ceapă și flori de salcîm contra tusei ; ceai de soc (*Sambucus nigra*) pentru năduf ; ceai de laur (*Dantura stromonium*) pentru junghi ; izmă (*Mentha piperita*) pentru stomac ; nodoțică (*Equistum arvense*) și troscot (*Polygonum aviculare*) pentru rinichi ; urzică creată (*Lycopus europaeus*) pentru splină ; pelin (*Artemisia absinthium*) pentru ficat ; rădăcini de urzică grecească pentru inimă.

Cu foi de varză (*Brassica oleracea var. capitata*) încălzite se înveleau copiii „de răceală“. Frunzele de laur, de mușcată (*Pelargonium zonale*) și foile de troacă erau folosite pentru buboaie (furuncule). Foile de leandru (*Nerium oleander*), cu pucioasă, contra rîiei. Aloe (*Aloë ferox*) pentru ficat, plămîni, bube. Pelinul pentru vinul pelin și contra purecilor, mugurii de plop, frecați cu untură și iarbă mare (*Inula helenium*) pentru întărirea rădăcinii părului.

Întreaga viață a oamenilor, de la naștere pînă la moarte, toate fazele ei (pruncia, copilărie, adolescență, maturitatea) este legată de plante. La naștere se puneau în scăldătoare boabe de grîu și porumb, solzi de pește, bani și flori, după anotimp (de la gingașii ghiociei — *Galanthus nivalis* —, la „încărunțitele“ tufănele — *Chrysanthemum sp.*). Celor născuți cu tichie (membrană) li se puneau rug și ceapă în subțioară, iar în gură „bob“ de tămîie să nu se facă strigoi.

Premianții școlilor generale mai primesc și azi coronite împletite din margarete (*Chrysanthemum leucanthemum*) și din frumoasele flori ale cîmpului.

La nuntă se aduc „crezanteme“ albe, iar luminările sînt împodobite cu iederă (*Hedera helix*), buxus (*Buxus sempervirens*) și buchete din florile anotimpului. Nu lipsește busuiocul (*Ocimum basilicum*).

Pentru ultimul drum al vieții se pregătesc buchetele de mușcată, busuioc, crăciuniță, magheran, cerceluș etc., iar în cimitire predomină stînjeneii albaștri, plante perene puțin pretențioase, liliacul și alte plante cultivate.

Plantele au constituit întotdeauna și un izvor de inspirație pentru cîntecele, poezia și arta populară.

Cîntecele bătrînești ocupă un loc de seamă în poezia noastră populară, atît prin valoarea lor istorico-documentară, cît și prin realizarea lor artis-

tică. Din cercetările întreprinse pînă acum s-a observat o scădere treptată a circulației cîntecelor bătrînești. Acestea mai sînt interpretate de rapsozii populari și de unii tineri care culeg și încearcă să interpreteze cîntecele ce trebuie să dăinuiască peste veacuri. Redăm mai jos versuri din cîntecele ce „merg la inima românului” unde, pe lângă nelipsitul leit-motiv „frunză verde”, întîlnim numele plantei cîntate : *Iortoman* : — *Foaie verde sălcioară, / Colea-n vale-n Inidoară...* ; *Chera Cheralina* : *Verde de-o mălură / Din vad de Brăilă... / Verde nucă seacă / Dar cu ce să-ncarcă ?... / Verde viorea / Dar cine încărca ? / Verde matostat / Savai, cel Harap, / ...Lină, Cherălină, / Floare din grădină... / Foaie trei migdale / La un port de Mare ; Tanislav : Foaie verde micșunea / Pi dincolo, pi dincola... / Foaie verde trei măsline / Ascultați copii la mine ; Corbea* : — *Foaie verde lobodă / În curte la Ștefan Vodă... / Foaie verde meri domnești / la cele căși mari domnești...* ; *Toma Alimoș* : — *Foaie verde măr-gărit / Pe cel drum cam părăsit / Cu troscot verde-nvălit, / Cu negar acoperit... / ; Miu Haiducu* : — *Foaie verde meri domnești, / Sus, sus, sus, la București... / Foaie verde de-o cicoare / Să vezi, Calea, fată mare... / ; Iancu Jianu* : — *Frunză verde degețel / Colea-n vale-n făgețel / Sub umbră de păducel... / , Siminoc și busuioc / Cîntă cucu-n vîrf de plop, / Iancu se trage la Olt... / ; Călin* : — *Foaie verde lîn pelin / De pelin și rozmarin / ... ; Pentru-o oală de urzici / Îți ia vîca din girlici / Pentru-o baniță de mei / Stau copiii pe bordei / ; Radu Anghel* : — *Foaie verde samulastră / La un fag rotat, în coastă / ... Foaie verde-a murelor / Sus pe Dealu Grecilor... / ; Baba Sirba* : — *Și-am zis verde foaie lată, / Bate vîntul de la baltă... / ; Milea* : — *Foaie verde trei aglici / Strigă Milea dintre lunci... / ; Gruia lui Novac* : — *Foaie verde de spanac / La cerdacul lui Novac... / ; Cîntecul Radului* : — *Lele, lina bobului / Prin pădurea bradului / Trece mama Radului... / Foaie verde de cicoare / Într-o zi-n amiaza mare... / ; Baba Novac* : — *La teiul plecat / La chilia lui Novac... / ; Marcu Viteazu* : — *Frunză verde a bobului / Sus pe malul Oltului... / , Frunză verde, salbă moale / Dunăre, apă vioaie... / ; Muscu* : — *Frunză verde trei lămii / Muscule de unde vii ? /*

Alte balade și cîntece de haiducie evocă :

Foaie verde d-asomie / La cîmp, nene, la cîmpie... / Foaie verde de trei mure / Pădure și iar pădure... / Foaie verde lîn pelin / Vai de copilul străin... /

Plantele sînt prezente și în versuri ce evocă evenimentele din 1907 : *Arde para focului / Jos la gura Jiului / Ard conace cu averi / Jefuite de boieri / La Horez și Poenari / Gîngiova și Orășani / Ard pătule cu bucate / De pe la clăcași furate / Averi strînse cu toptanul / De Vergică Tîrnoveanu / De Capră la Gîngiova / Si Lățea la Ostroveni.*

În alte versiuni ale cîntecelor de jale se întîlnesc : *Foaie verde bob năut, ...de trei brazi, ...peliniță, ...și-o lalea, ...porumbări, „coelie...”, de-o smicea, ...de-o negară, ...lemn cînesc...*

Sărbătorile de iarnă sînt marcate de numeroase cîntece interpretate de copii, tineri și vîrstnici, individual sau în grupuri. Dintre colinde am ales cîteva versuri în care sînt prezente și plantele : *Busuioc verde pe masă / Dă-ne gazdă drumu-n casă / ...Dar-ar Domnul să răsară / Grîu de*

- făsui (fasole) — *Phaseolus vulgaris* L.
- flori de pai (plevaiță) — *Xeranthemum annuum* L.
- ghiara găinii (măzăriche) — *Vicia* sp.
- ghiccei (narcise) — *Narcissus poeticus* L.
- grîneată (orzul șoarecilor) — *Hordeum murinum* L.
- laur (ciumăfaie) — *Datura stramonium* L.
- lăon (ciuma apelor) — *Helodea canadensis* Rich.
- lipic (mohor) — *Setaria* sp.
- măceș (păducel) — *Crataegus monogyna* L.
- măciuchiță — *Helochloa alopecuroides* (Pill et Mitt.) Host.
- mărgăritar (lăcrămioara) — *Convallaria majalis* L.
- morcovi porcești (napi porcești) — *Helianthus tuberosus* L.
- moureață (iarba bărboasă) — *Echinochloa crus-gallii* (L.) P. Beauv.
- năsturei (nalba rotundă) — *Malva neglecta* Wallr.
- nodoțică (coada calului) — *Equisetum arvense* L.
- greșniță (orăstică) — *Lathyrus aphaca* L.
- oțătar (senușer) — *Alisanthus altissima* (Mill) Swingle.
- ovăscior (odos) — *Avena fatua* L.
- paltin (arțar) — *Acer* sp.
- păiugă (iarba cîmpului) — *Agrostis stolonifera* L.
- păiuș alb (ovăscior) — *Avenastrum versicolor* (Vill) Fritsch.
- părul porcului (rogoz) — *Carex* sp.
- pîstăi — (ardei iute).
- plumuna (nufăr alb) — *Nymphaea alba* L.
- rochița păsăricii (volbura).
- rochița rîndunicii (cupa vacii) — *Calystegia sepium* R.Br.
- spiculiță (garofițe) — *Dianthus* sp.
- talpa gîștei (pir gros) — *Cynodon dactylon* (1). Pers. și (merișor roșu) *Digitalia sanguinalis* (L.) Scop.
- tîrnomete (ciurlan) — *Salsola ruthenica* Iljin.
- troacă (tidva) — *Lagenaria siceraria* (Molina) Standl.
- turbarea cîinelui (zîrna) — *Solanum nigrum* L.
- urzica creată (piciorul lupului) — *Lycopus europeus* L.
- urzica moartă (talpa gîștei) — *Leonorus cardiaca* L.
- untul babei (piciorul cocoșului) — *Ranunculus* sp. și (calcea calului) — *Caltha laeta* SNY et Ky.

Plănte sînt prezente și în toponimele și antroponimele zonei :

— Moara Popii — moară de apă ; Zăvoiul Popii — plopi și salcîmi mari cu finețe ; Zăvoiul lui Ioniță — păzit de pădurarul din Orășani ; Zăvoiul Sirbilor — acolo aveau sîrbii grădini ; Popul ăl Mare — plop lăsat netăiat, bun pentru umbră, gros, trăsît în 1962 ; Popul ăl Mic — rotund și des, gros, mai scund ca ăl mare ; Pădurea de peste Jii — un „petec“ de 16 pogoane cu sălcii și plopi ; Plopîi Rudarilor — zăvoi mic cu plopi mari, rari, în care stăteau rudarii în bordeie ; La Nuielușe — s-au pus nuiiele de „sămînță“ ; Refuzata — loc stenp — refuzat la împrăștiere ; Plopîi Țiganilor ; Gîrla Țigăncii — duzi, apoi plopi mari stufoși — zăvoi lîngă Dunăre ; — La Budencuța — creșteau flori de budencuță ; Zăvoiul lui Tulitu ; La Duzii lui Stelian, La Moara lui Pașpaliu, Pe Livezi.

Lista celor care au furnizat date despre plante :

Bechet : Mița Gh. Șchopu — 87 ani ; Marin D. Nicola — 72 ani ; Nicolaița Preda — 76 ani ; Florea Mască — 86 ani ; Petru Preda — 76 ani ; Iordana Stanciu — 68 ani ; Marina Olingher — 90 ani ; Marin Glăvan — 62 ani ; Tene Stăvaru — 60 ani.

Dăbuleni : Cătălin Prodan — 79 ani ; Nicolae Brandiburg — 83 ani ; Opreșan Preduș — 68 ani ; Ștefan Dumitrică — 81 ani ; Gicu Matei — 78 ani ; Elena O. Preduș — 74 ; Vasile Popa — 73 ani ; Gheorghița Soimu ; Ștefan Dincă — 68 ani ; Nanu Ștefan ; Anica Barbu — 81 ani ; Anica Băutoru — 63 ani ; Ion Steolea — 66 ani ; Stan Mărcușu — 57 ani ; Oprea Dinulescu — 33 ani ; Oprea Gojdeanu — 57 ani ; Ion Nica — 73 ani ; Marin Lungu — 63 ani ; Maria Netcu — 73 ani ; Maria Stănoi — 68 ani ; Ștefan Iancului — 67 ani ; Stan Creac — 68 ani ; Ilie Chițu — 68 ani ; Dumitru Cazacu — 79 ani ; Constantin Bunciu — 85 ani ; Ilie Răduț — 76 ani.

Ostroveni : Ilie Tîrcomnicu — 80 ani ; Ion Tîrcomnicu — 67 ani ; Ion Arambașă — 68 ani ; Gheorghe Petru — 78 ani ; Ghiță Tîrcomnicu — 73 ani.

Sadova : Ioana Dima — 73 ani ; Marin Marcovici — 70 ani ; Neagu Gena — 35 ani ; Maria Caragea — 65 ani ; Elisabeta Moraru — 57 ani.

Sărata : Tudor Stoicea — 86 ani ; Dumitru Ene — 78 ani ; Gheorghe Codellie — 58 ani ; Ilie Dobrică — 54 ani ; Stan Dobrică — 57 ani ; Ștefan Van — 52 ani ; Ghiță Răbu — 63 ani ; Ștefan Ciucă — 55 ani.

LES PLANTES DANS LA VIE DES HABITANTS DE LA REGION DE BECHET — DOLJ

Résumé

Cette étude, faite à peu près à la longue de trois décennies dans la région située au sud-ouest du département de Dolj, décrit les principales plantes devenues symboles dans la vie des habitants des leur naissance jusqu'à la vieillesse.

De cette façon on peut citer les plantes employées dans la construction des maisons et des meubles, dans la confectionnement des articles d'usage courant, des pièces de vêtements tout comme celles qu'on utilise dans la préparation de la nourriture.

On y trouve aussi les plantes médicinales et les plantes employées dans divers métiers, des plantes dont la beauté est devenue le sujet des poètes-paysans.

On y peut trouver aussi la liste des dénominations populaires des plantes qui pussent surtout dans cette région certains toponymes et antreponymes et aussi des nomes des personnes qui ont fourni les données de cette étude.

toamnă, grîu de vară / ...*Era grîu-nalt cît trestia...* / *Frunzuliță bob și / un spic / Asta-i plugușorul mic...* / *Foaie verde și-o cicoare / Asta-i plugușorul mare /*.

Fenomenele legate de orizontul spiritual de cultură și viață materială, de relațiile umane noi, sînt transfigurate adecvat în folclor : *Frunză verde ca mohorul / Cine-a scos televizorul / Fie-i viața floare-albastră / Înflorită în fereastră / ...Frunzuliță măr rotat / Satu-i mare și bogat...*

În alte cîntece, din floclorul vechi sau nou mai întîlnim : *Bob năut și mărgărit / ...Foaie verde foi de prun / ...Foaie verde foi de leandru...* / *La gropanul ru cinci ulmi...* / *Foaie verde ceapa ciorii...* / *Ce-ai în gură Mărioară / Busuioc și tămîioară...* /.

Și în jocul popular plantele au avut un rol însemnat. Multe dintre petreceri erau desfășurate în mijlocul naturii, în zăvoaie, la umbra tufanilor, pe malul Dunării, iar horele sătești sub nucii din „centru“. Hora de mină, sirbele erau și sînt jucate mai de toți, de la mic la mare. În iureșul jocului se aude : *Foaie verde dedețel / Și la stînga puținel ... / Siminoc, siminoc / Tineți hora mai pe loc...* /.

Călușarii purtau o mică „cîrpiță“ albă, alături de usturoi și pelin, prinse într-o prăjină, pe care, în toiul jocului o agitau prin tot satul.

Veșmintele de tot felul erau confecționate în general, din in, cînepă, bumbac, borangic și lînă. Inul și cînepa s-au cultivat în această zonă, cu precădere pînă în 1940, apoi suprafețele ocupate cu aceste valoroase plante textile s-au diminuat pînă prin 1960, iar de atunci au „dispărut“ din cultură. Bumbacul ocupa suprafețele întinse pe nisipurile din stînga Jiului în perioada 1940—1960. Cînepa se folosea pentru confecționarea de căpătie, țoluri, cergi, pentru velințe și transport cereale, fuste, bluze ș.a. Firul de in se folosea la confecționatul cămășilor bărbătești și femeiești. Hainele și fustele lungi erau din in și cînepă, cu șprîțuri și riuri, cusute „după cîlindar“, iar cămașa scurtă — de lucru, se confecționa din in, cînepă, bumbac sau borangic. Dăbulenii mai poartă și azi pălăriile de pai cu boruri largi. La Bechet nu putem vorbi de un port popular local, cu țesături specifice, ca stil și conținut, așa cum aveau și mai au vecinii din est — călărășenii și dăbulenii, portul fiind influențat de fluctuațiile de emigrările din secolul al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea.

Trandafirul, foaia viței, mușcata din fereastră — bucuria casei în zilele de iarnă, sînt întîlnite des pe ii, izolate sau în riuri verticale, pe piept, spate și mineci. Alte alesături sînt cu garoafe, căpșuni, panseluțe, flori de pai, tămîioare, brebenei, lalele, mărgăritare, ghiocei, ghindă, struguri, gladiole, liliac și altele.

Una din cele mai vechi ii de pe aci (secolul al XIX-lea — Nicolița Glăvan) are motivele de culoare albă, în cîmpuri rombice înfățișînd trandafirul cu petale albe și frunze bleu-vernii.

În trecut, dar și azi, se țes covoare viu colorate cu bujori, trandafiri, floarea soarelui, ochiul boului, struguri. Întrebînd în zorii zilelor de iarnă, dacă merg la treabă, zîmbind, femeile răspund : — Țesem covoare, așternute... avem fete, ne trebuie ! — Mai aveți ? — Abia am țesut covorul cu panseaua. — Eu p'al cu crezantema și coronița. — Iar eu p'al cu bobocul și trandafirul și lucrez la ăl cu vița. — Dar pe cel cu tufanul nu-l faceți ? — Nu-l mai țese nimeni, a „dispărut“ pe la '916 (la Bechet).

Scoarțele se impun prin motivele vegetale. De obicei, cîmpul și che-narul sint ocupate cu buchete și ramuri cu frunze și flori (mărgăritar, lalele, spicul griului) dispuse orizontal în rînduri dese.

Broderiile foloseau motive cu plante ca : brăduțul, floarea creastă, bu-tucul, ghinda etc.

Denumirile populare ale speciilor floristice din zona cercetată, ca de altfel din întreaga țară, sint în majoritate din fondul original dacic, latin și grecesc. Dintre numele populare de plante de origine dacică se întîl-nesc : — brustur (*Arctium lappa*), curpen (*Clematis vitalba*), gorun (*Quer-cus petraea*), mazăre (*Pisum sativum*). Plantele cu denumiri de origine grecească sint : cimbru (*Satureja hortensis*), trandafir (*Rosa centifolia*), pălămidă, păpădia, garoafa (*Dianthus sp.*). Cele mai multe denumiri au însă origine latină : griu, orz, secară, usturoi, ceapă, varză, cireș, măr, păr, prun, piersic, nuc, vița, frasin (*Fraxinus excelsior*), plop, salcie, soc, tei, arțar, nalbă, pătlăgină, sulfină (*Melilotus sp.*), sunătoare, salvie (*Salvia sp.*), urzică, stuf, trifoi.

Odată cu inculdarea plantelor în sfera cunoștințelor, ele au primit și denumiri populare românești, în special după caracteristicile morfolo-gice : albăstrele (*Centaurea cyanus*), gălbincele (*Calendula officinalis* și *Ranunculus sp.*), oțatar (*Alisanthus altissima*), tirnomete (*Salsola ruthe-nica*), scînteitută (*Anagallis arvensis*). Altele au primit denumiri după asemănările cu părți ale corpului omenesc și al animalelor : colții babei (*Tribulus terrestris*), cinci degete (*Potentilla sp.*), coada gherlanului (*Plan-tago media*), limba șarpelui (*Ophioglossum vulgatum*), rochița păsăricii (*Convallibulus arvensis*), troaca (*Lagenaria siceraria*), gheara găii (*Vicia sp.*), talpa gîstei (*Leonorus cardiaca* și *Cynodon dactylon*), părul porcului (*Equisetum sp.*).

Multe plante au fost „botezate“ după întrebuintările medicinale, mă-selariță (*Hyoscyamus niger*), floare de gălbinare (*Inula salicila*), floare de leac (*Ranunculus repens*).

În continuare prezentăm lista plantelor ce au denumiri populare întîl-nite cu precădere în această parte a țării, corespondentul citat în lite-ratura de specialitate și denumirea științifică :

- bujleag (căprișor) — *Pycnus flavescent L.*
- călcăiași (bureți de salcîm) — *Tricholoma georgii L.*
- căldărușă (volbura) — *Convolvulus arvensis L.*
- ciornoglav (lemn dulce) — *Glycyrrhiza echinata L.*
- ciușcă (ardei iute) — *Capsicum annuum L.*
- clopoțel (degetar) — *Digitalis sp.* și *Campanula sp.*
- coada gherlanului (pătlăgină) — *Plantago media L.*
- corneci (scaietele popii) — *Xanthium strumarium L.*
- crin (stînjel) — *Iris germanica L.*
- crin galben (stînjel) — *Iris pseudocorus L.*
- cuculei (laptele cînelui) — *Euphorbia helioscopia L.* și alte specii.
- dafin (salcîm) — *Robinia pseudacacia L.*
- dovlete (dovleac) — *Cucurbita pepo L.*
- dracilă (holeră) — *Xanthium spinosum L.*

BIBLIOGRAFIE

1. L. Badea, Alexandra Ghenovici, *Județul Dolj*, Editura Academiei R.S.R., București, 1974.
2. M. Băcescu, *Rolul și contribuția muzeelor de științele naturii la cunoașterea și valorificarea complexă a florei și faunei Republicii Socialiste România, precum și a folclorului legat de ele*, în „Revista Muzeelor și Monumentelor”, 5, 1981, p. 21.
3. P. Bălă, D. Arambașă — *Bechetul de-a lungul veacurilor*, Editura „Litera”, București, 1982.
4. Alexandru Beldie, *Flora României — Determinator ilustrat al plantelor vasculare*, vol. I și II, Editura Academiei R.S.R., București, 1976—1979.
5. O. Boldor, *Plantele în natură și în viața omului*, Editura științifică, București, 1963.
6. Al. Borza, *Dicționar etnobotanic*, Editura Academiei R.S.R., București, 1968.
7. Al. Buia, M. Păun, *Materiale pentru flora și vegetația împrejurimilor orașului Craiova*, în „Comunicări de botanică” (1957—1959), București, 1960, p. 69, 85, 129.
8. V. Butură, *Etnografia poporului român*, Editura „Dacia”, Cluj-Napoca, 1978.
9. V. Butură, *Enciclopedia de etnobotanică românească*, Editura științifică și enciclopedică, București, 1979.
10. D. Cantemir, *Descrierea Moldovei*, Editura Academiei R.S.R., București, 1973.
11. C. Drăgulescu, *Unele considerații asupra folclorului botanic din Mărginimea Sibiului*, în „Studii și comunicări”, Asociația folcloriștilor și etnografilor din județul Sibiu, 1981, p. 76—82.
12. Șt. Enache, T. Pleșa, *Zona etnografică Dolj*, Editura „Sport-turism”, București, 1982.
13. Gv. Ilieș, C. Racz, *Plantele folosite în scopuri medicinale de locuitorii comunei Pojorita (Suceava)*, în „Comunicări de botanică”, (1957—1959), București, 1960, p. 57, 81.
14. C. S. Nicolăescu-Plopșor, *Monografia județului Dolj, Craiova*, 1936.
15. R. Vulcănescu, *Etnografia — știința culturii populare*, Editura științifică, București, 1966.
16. *Farmacopeea română*, Editura medicală, București, 1965.
17. *Flora R.S.R.*, vol. I—XIII, Editura Academiei R.S.R., București, 1952—1976.